

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет української й іноземної філології
та журналістики
Кафедра англійської філології та прикладної лінгвістики

**ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІРОНІЇ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ
ДИСКУРСІ : ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу
431 групи
Спеціальності: 035.04
Філологія (германські мови та
літератури (переклад включно))
Освітньо-професійної програми:
Філологія
(германські мови та літератури
(переклад включно) (переклад))
Зінчак Каміла Саїдівна

Керівниця: к. філол. н., доцентка
Короткова Людмила Віталіївна
Рецензентка: к. пед. н., доцентка
Зуброва Ольга Андріївна

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	5
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІРОНІЇ У СУЧАСНІЙ ФІЛОЛОГІЇ.....	5
1.1 Підходи до визначення поняття «іронія». Типи іронії.....	5
1.2 Іронія та суміжні явища	8
1.3. Лінгвальні засоби реалізації іронії	12
РОЗДІЛ 2.....	15
ПЕРЕКЛАД ІРОНІЇ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	15
2.1 Способи перекладу іронії.....	15
2.2 Відтворення фразеологічних одиниць	18
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Іронія – це складний і багатогранний феномен мови. Вона прикрашає мову, робить її більш емоційною, тому письменники часто використовують її в художніх творах. Розпізнати іронію в канві художнього тексту іноді досить важко, так як для цього необхідно добре знати не тільки мову, але й культуру, традиції і особливості людей, які говорять цією мовою. Але не менш важко передати іронію на іншу мову так, щоб читач зміг вловити іронічний сенс і зрозуміти, що ж насправді мав на увазі автор. Найчастіше через іронію автор висловлює своє ставлення до дійсності, вона відображає його світосприйняття і світоглядну позицію, тому переклад іронії є найважливішим завданням художнього перекладу.

Актуальність дослідження полягає в тому, що дана проблема, будучи важливою частиною теорії перекладу, до сих пір залишається недостатньо вивченою.

Об'єктом дослідження є іронія в англійськомовному дискурсі.

Предметом дослідження є способи передачі іронії українською мовою.

Метою дослідження є виокремлення способів перекладу іронії в англійськомовному дискурсі українською мовою.

До завдань дослідження входить:

- уточнити зміст поняття «іронія» та типи іронії;
- встановити співвідношення іронії із суміжними явищами;
- виявити лінгвальні засоби реалізації іронії;
- виокремити способи перекладу іронії.

Для досягнення поставлених завдань в роботі використовувалися наступні **методи дослідження**: методи контекстуального і прагматичного

аналізу, метод мовностилістичного опису; метод перекладознавчого аналізу.

Матеріал дослідження – роман W.M. Thackeray “Vanity Fair” (1886) та твір-переклад А. Сенюк (1979) українською мовою.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІРОНІЇ У СУЧАСНІЙ ФІЛОЛОГІЇ

1.1 Підходи до визначення поняття «іронія». Типи іронії

Згідно енциклопедії поезії, іронія (від грецького *eironeia* – в буквальному сенсі «удавання») являє собою заперечення або осміяння, удавано перетворюватись в форму згоди або схвалення. Іронію також визначають як стилістичну фігуру: вираз глузування або лукавства за допомогою іносказання, коли слово або вислів знаходить в контексті мови сенс, протилежний їх буквальному значенню або заперечує його. З таким визначенням погоджуються багато вчених, що працюють в області стилістики мови – М.Н. Кожина, І.Р. Гальперін, В.А. Кухаренко, І.В. Арнольд, Б.А. Гомлешко [19, с. 18].

У цьому ж джерелі іронія представлена як вид комічного, коли смішне ховається під маскою серйозного (на противагу гумору) і таїть в собі відчуття переваги або скептицизму. Цікавим видається думка О.Я. Палкевич, яка також відносить іронію до категорії комічного і створює «мовний портрет іронії як модус естетичної категорії комічного в рамках буття людини» [16, с. 8]. О.Я. Палкевич стверджує, що іронія може виступати засобом створення як гумористичного, так і сатиричного ефекту.

Дослідник звертає особливу увагу на ознаки іронії – протилежність форми і змісту, алегоричність, вираз скепсису і глузування, а також оціночний характер.

О.Я. Палкевич розглядає іронію в світлі егоцентричних категорій внутрішнього світу людини, які сприяють картині світу. Подібне критично-глузливе ставлення індивіда до життя формує іронічну картину світу, доповнює традиційну і визначає модальність її інтерпретації [16, с.

59]. О.Я. Палкевич характеризує мовний портрет іронії як поєднання понятійної, мовної та функціональної сутностей, які, як стверджує дослідник, являють собою фундаментальну основу для вивчення іронії.

На думку І.В. Арнольд «іронія – це вираз глузування шляхом вживання слова в значенні, прямо протилежному його основним значенням, і з прямо протилежними конотаціями, удаване вихваляння, за яким насправді стоїть осуд» [1, с. 44].

І.А. Котюрова інтерпретує іронію як «непрямий вираз глузливо-критичного ставлення» і запевняє, що такий підхід не тільки дозволяє визначити все різноманіття способів її реалізації, але також виключає «прихильність до однієї або декількох певних фігур мови» [11, с. 10].

Численні спроби класифікувати всю різноманітність проявів іронії не привели до єдиної загальновизнаної класифікації, так як кожен з дослідників неминуче стикається з явищами, які не вписуються в рамки раніше запропонованої класифікації. За словами А.Н. Баранова «стратегія нав'язування мовного матеріалу твердою логічною схемою суперечить самому духу сучасної лінгвістики. Мовні феномени настільки складні, що опис їх за допомогою заздалегідь заданих фіксованих протиставлень істотно огрубляє наші знання про досліджуваний феномен» [4, с. 25]. Більш того іронія не належить будь-якого конкретного рівня мовної системи, а отже непросто визначити ті мовні засоби, які б служили певним визначником іронії в висловлюванні. Це означає, що виділення критеріїв для класифікації іронії не можуть базуватися лише на лінгвістичних аспектах, що також ускладнює визначення єдиної загальноприйнятої класифікації.

Різні дослідники виділяють різні типи іронії. Наприклад, іронію, закладену в слові, називають вербальною [8], ситуативною [18], стилістичною [17]. Іронію, що виходить за рамки слів і словосполучень, відносять до текстової [8], асоціативної [18], концептуальної [17]. Саме цей тип іронії реалізується різними мовними засобами.

С.І. Походня виділила на ситуативну і асоціативну. «Ситуативна іронія – явний, емоційно-забарвлений тип іронії; це іронія, яка усвідомлюється негайно. Контраст між ситуативним контекстом і прямим значенням (змістом) слова, словосполучення (речення) відразу ж породжує значення (сенс), протилежне прямому» [18, с. 113]. Асоціативну іронію С.І. Походня розглядає як більш складну за умовами і засобів реалізації, актуалізація якої відбувається найчастіше в мегаконтексті [18, с. 114]. С.І. Походня приходить до висновку, що на рівні тексту іронія не обмежується вираженням глузування, а передає велику гаму почуттів, включаючи і ті, які, як вважалося, притаманні тільки сатири [18, с. 116].

Цікавий підхід до вивчення іронії Ю.В. Каменської [10]. Дослідник розглядає іронію як двупланове явище, що проявляється або як стилістичний прийом, або як концептуальна категорія, пов'язана з проблемою зв'язності тексту. Таким чином Ю.В. Каменська виділяє два типи іронії: контекстуальну і текстоутворюючу.

Контекстуально, іронією Ю.В. Каменська вважає «явний, емоційно забарвлений тип іронії, що створює яскравий стилістичний ефект, який є засобом мовленнєвого комізму, поглиблює і збагачує мовну характеристику персонажа» [10, с. 44]. За твердженням дослідника, вона виступає засобом мовленнєвого комізму і сприяє створенню яскравих деталей розповіді.

Ю.В. Каменська пропонує наступну класифікацію контекстуальної іронії:

- 1) лексико-семантичні засоби реалізації іронії – антифразис, каламбур, імітація причинно-наслідкового зв'язку;
- 2) структурні засоби реалізації іронії – транспозиція синтаксичних структур, синтаксичні конвергенції, вступними конструкціями;
- 3) стилістичні засоби реалізації іронії – стилістичний парадокс.

Також в якості спеціальних засобів реалізації контекстуальної іронії Ю.В. Каменська виділяє ремарки і інтертекстуальні включення [10].

Не заперечуючи існування ситуативної і асоціативної іронії, запропоновані С.І. Походня, Ю.В. Каменська представила текстоутворюючу іронію, вважаючи, що «даний тип іронії організовує текст в цілому, задає його структуру» [10, с. 98-99]. Ю.В. Каменська стверджує, що в створенні текстоутворюючої іронії задіяні складні контексти як з контактним, так і з дистантним розташуванням значущих компонентів. Такий тип іронії відрізняється від контекстуальної як за обсягом контексту, так і за жанровим функціонуванням, а також за функціями, що виконуються в художньому тексті. Текстоутворююча іронія по Ю.В. Каменської утворюється за допомогою:

- 1) структурний, лексичний і ситуативний повтори;
- 2) невласне-пряма мова;
- 3) інтертекстуальні включення.

М.В. Ломоносов виділяє три типи іронії: сарказм, харієнтизм (іронія з приводу дивного смішного і непристойного) і астеїзм (чемна насмішка). Критерієм для такої класифікації стало відмінність в силі ідейно-емоційної оцінки [14, с. 257].

1.2 Іронія та суміжні явища

З розвитком людського суспільства змінювалися уявлення людини про навколишній світ, її ставлення до життя і усвідомлення своєї ролі в ній; отже, змінювався спосіб мислити і висловлювати свою думку. Так, філософський підхід древніх греків відбився на їхньому уявленні іронії як філософсько-логічного прийому; риторика, яка займала найважливіше місце в системі середньовічної освіти, зіграла велику роль у визначенні іронії як риторичного прийому в Середні століття; найвищою цінністю

романтичної свідомості була свобода від недосконалості дійсності, цей принцип вимагав «універсальної іронізації – установки на те, щоб художник брав під сумнів не тільки реальні предмети і явища, але й свої власні судження про них. Звідси – питання про іронію як змістовну категорію, пов'язану з світоглядом і естетикою авторів. І нарешті, ХХ століття розглядає «епічну іронію» як найбільш широкий і вільний від будь-якого моралізаторства погляд на дійсність, що призводить до розуміння іронії як іронічного бачення світу на початку ХХІ століття [5].

Іронія як змістовна категорія, таким чином, пов'язана з пануючими в певну епоху філософськими, політичними, етичними течіями, з світоглядом і естетикою авторів. Спосіб життя країни і людей і умови, в яких існує література, створюють певний тип іроніста і певні способи іронізації. «Іронія не чисто мовне явище, вона певною мірою обумовлена менталітетом, національним характером, індивідуальним темпераментом та іншими факторами» [8, с. 169].

Складність прояви іронії в мистецтві і дійсності визначає особливості займаного іронією положення в структурі комічного. Об'єднуючим стрижнем усіх компонентів категорії комічного є сміх, джерела якого різні за характером і напрямком. У цьому полягає основа поділу структури загальної категорії комічного на форми, способи вираження – пародію, бурлеск, гротеск, з одного боку, і на гумор, іронію, сатиру як види емоційно-ціннісного ставлення до дійсності, з іншого [7].

Багато дослідників прагнуть розмежувати іронію, гумор і сатиру. Вважається, що гумор і сатира – полюси сміху, а між ними – цілий світ відтінків комічного. В основі і гумору, і сатири лежить особлива форма естетичного ставлення до дійсності – комедійне відношення. Залежно від естетичних властивостей об'єкта і цілей суб'єкта комедійне ставлення до дійсності може бути двох типів: сатиричним і гумористичним.

Ю.Б. Борев дає визначення поняттям гумор і сатира: «Слово «гумор» вживається, по-перше, в значенні «почуття комічного». У цьому

сенсі сатирик не може обійтися без гумору. Інше значення цього слова «добродушна насмішка»; в цьому сенсі гумор – один з відтінків сміху і відрізняється від сатири, іронії, сарказму. Слово «сатира», як і слово «гумор», має два значення. В одному випадку поняття «сатира» означає певний рід художніх творів, у другому – особливий вид сміху, його відтінок, особливий тип емоційних, гострокритичних відносин (сатиричне висміювання, викриття і ін.)» [5, с. 80].

Літературний енциклопедичний словник так визначає сутність іронії, гумору і сатири: у синкретичному сміху потенційно або в зародковому вигляді закладені багато видів комічного, що відособляються потім в ході розвитку культури. Це перш за все іронія і гумор, протилежні за «правилами гри», за характером личини. В іронії смішне ховається під маскою серйозності, з переважанням негативного (глузливого) відношення до предмету; в гуморі – серйозне під маскою смішного, зазвичай з переважанням позитивних стосунків [12].

А.Ф. Артемова підкреслює, що іронія – це щось середнє між гумором і сатирою. Іронія більш агресивна, ніж гумор, але менш активна і соціально забарвлена, ніж сатира [2, с. 45].

Звичайно ж, іронія має багато спільного з гумором, але ці поняття не слід змішувати. Гумор завжди викликає сміх. Смішне – це несподіване зіткнення між позитивним і негативним. В цьому відношенні іронія схожа з гумором. Однак функція іронії не обмежується створенням комічного ефекту. «Іронія може не містити ні тіні гумору, висловлюючи роздратування, обурення, гіркоту, неприязнь і інші почуття, вельми далекі від бажання жартувати» [8, с. 22].

Т.Ф. Лимарева дотримується думки, що сміх у гуморі і сміх в сатири полярні одне одному за своєю спрямованістю, а сміх в іронії, розташовуючись між цими полярними точками, більше тяжіє до гумористичного сміху, ніж до сміху сатиричного [13, с. 16-17].

Іронія часто звинувачується в пасивності, споглядальності, особливо в порівнянні з сатирою [7, с. 56], але це звинувачення здається не цілком обґрунтованим. Звичайно, іронія менш агресивна, більш інтелектуальна, аполітична за своїм характером, але найчастіше вона нітрохи не менш критична, ніж сатира.

С. І. Походня визначає різницю між сатирою і іронією в способі вираження оціночно-критичного ставлення до світу. Автор вважає, що іронія може бути набагато результативнішою як засіб впливу, так як вона в змозі висловити набагато ширшу гаму почуттів, емоцій, вона менш прямолінійна, більш гнучка, ніж сатира [18, с. 4].

Основною характерною рисою, що зближує іронію з різними типами комічного, деякі лінгвісти вважають наявність протиріччя між формою і змістом. Як моментів, які зближують її з сатирою, зазвичай виділяється те, що обидві вони, на відміну від гумору, висловлюють несхвалення і критику, і обидві мають яскраво виражений емоційний характер.

У зв'язку з цим С. І. Походня справедливо зазначає, що, оскільки іронія за способом свого створення ґрунтується на тому ж, що і інші форми комічного (на протиріччі форми і змісту), то вибір в якості критерію «проміжної» іронії лише ступеня інтенсивності яка виражає емоції (сатира більш емоційна, ніж іронія) не виправданий. На думку автора, іронія відрізняється від сатири лише за однією ознакою – за способом вияву суб'єктивно-оціночної модальності: якщо сатира виявляє модальність відкрито, то іронія робить це у прихованій формі [18, с. 5].

«Іронія може бути прихованою і не мати явних ознак. Іноді той, хто говорить або пише не хоче, щоб його іронію зрозуміли, і отримує від цього задоволення. Так, за твердженням дослідників, Шекспір ретельно замаскуватися своєю іронією і не хотів, щоб її виявили» [8, с. 25].

Таким чином, більшість дослідників сходяться на думці, що іронія, як і сатира, і гумор, – особливий вид сміху, його відтінок, особливий тип

емоційного, критичного ставлення до дійсності. Але якщо раніше іронію трактували або як допоміжний засіб при сатирі, або як один з різновидів комічного, то сьогодні з'являється все більше концепцій, що підкреслюють особливу роль іронії і її особливий статус, інші пізнавальні і естетичні можливості в порівнянні з сатирою.

Ці концепції виділяють деякі критерії, що дозволяють провести чітку межу між сатирою і іронією. По-перше, наявність в сатирі якогось ідеалу, що робить сміх сатирика ворожим і знущальним. Звідси друга риса сатири – яскраво виражений заперечуючий характер, який вказує на кордон між моральним світом художника і викриває явище, іншими словами, незалученість суб'єктивності автора в ситуацію. В іронії же все по-іншому: функція іронії – коригувати, а не заперечувати, до того ж іронік приймає відносність правоти будь-якої точки зору; автор описує проблемну ситуацію і вказує на свою участь в ній або причетність, тому оцінка переноситься і на нього [14].

1.3. Лінгвальні засоби реалізації іронії

Яскравим і найбільш частотним засобом актуалізації іронії на лексичному рівні є прикметники, які вже мають сему оцінковості або ж за значенням нейтральні, але набувають оціночне забарвлення в комунікативній ситуації. Оцінний потенціал прикметника в цьому плані очевидний і укладено насамперед у визначенні самої частини мови, а також в тому, що «будь-яка категорія оцінних слів веде своє походження від прикметників» [3, с. 271].

Іронічне переосмислення прикметника з позитивною семантикою, обумовлюючи семантичну розбіжність, служить актуалізацією іронічного сенсу в контексті. Використання певного ряду оцінних прикметників може також служити формуванню неявної авторської оцінки по

відношенню до персонажа опосередковано через іронічну характеристику належних йому речей.

Дієслова і дієслівні словосполучення мають великий потенціал в актуалізації іронічного сенсу. Це пояснюється, перш за все, тим, що дієслово в реченні виступає «сполучною ланкою, що містить в собі і поширює життя» [6, с. 199] і, отже, будучи семантичним ядром висловлювання, може «назвати не тільки дію, але і позначити всю ситуацію в цілому» [12, с. 123].

Актуалізації іронічного сенсу служить виникнення у дієслів або дієслівних словосполучень нових конотацій з протилежним значенням в результаті взаємодії з низкою інших лексем у контексті. Іронічний зміст висловлювання виявляється також у тих випадках, коли засівання відносини між значеннями дієслівних словосполучень сприяють виникненню несподіваного дозволу зображуваної ситуації, в результаті чого порушуються причинно-наслідкові зв'язки в контексті.

Важливу групу лексичних засобів, які формують іронічну семантику висловлювання, складають іменники. Продуктивним механізмом реалізації іронії є іронічне переосмислення в контексті іменників і іменних словосполучень з позитивним денотатом. Лексеми, що відрізняється яскравою експресією позитивного значення, отримують в контексті негативну конотацію.

Іронічне ставлення письменника може виникнути в результаті появи в контексті додаткових конотацій лексем. У деяких випадках іменники з позитивною семантикою отримують в певному контекстному оточенні протилежне значення, що сприяє актуалізації іронії. Іронія може актуалізуватися також на основі констатації автором абсурдних фактів дійсності.

За стилістичними засобами створення іронічного ефекту серед найпоширеніших є такі [15, с. 197]:

- порівняння:
- оксиморон,
- гіпербола:
- антономазія:

Таким чином, іронія – дивовижний феномен, який представляє особливо величезний інтерес для дослідників різних наукових напрямків. Але, незважаючи на численні вивчення даного феномена в різних областях наукового знання, до сих пір не існує єдиного загальноприйнятого визначення для іронії. У філософії іронія являє собою категорію естетичну, до літературознавства – категорію комічного, в лінгвістичній концепції іронія являє собою емоційно-оцінний компонент з критично-глузливим відтінком значення.

Якби теорія іронії не була взята за основу, безсумнівно одне даний феномен тісно пов'язаний з категорією оцінки. Іронія як емоційно-оцінна категорія, враховує особливості сприйняття і, будучи результатом когнітивної діяльності людини, має мовне вираження. Що стосується засобів актуалізації іронії, то варто відзначити їх широке різноманіття.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАД ІРОНІЇ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Способи перекладу іронії

Переклад іронії в художній літературі рідко виділяється як окрема проблема в перекладознавчій літературі, незважаючи на особливі завдання, які він ставить перед перекладачем. Передача іронічних висловлювань вимагає правильної інтерпретації, яка передбачає виявлення і коректне декодування повідомлень, створених автором з іронічною інтенцією. У порівнянні з іншими фігурами мови, іронія не має специфічної словесної форми вираження, яка відрізняла б її від буквальної мови. Центральним для іронічного висловлювання, таким чином, стає акт інтерпретації.

Т.А. Казакова виділила наступні прийоми перекладу іронії [9, с. 280]:

1. Повний переклад з незначними лексичними чи граматичними перетвореннями.
2. Розширення вихідного іронічного обороту застосовується в тих випадках, коли сенс іронічного слововживання неочевидне для іншомовного культурного середовища.
3. Антонімічний переклад.
4. Додавання смислових компонентів.
5. Культурно-ситуативна заміна.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми дозволив виділити кілька способів вираження іронії, що використовуються в процесі перекладу українською мовою, а саме: повний переклад, розширення іронічного обороту, антонімічний переклад, додавання компонентів змісту. Кожен із них слід розглянути на прикладах із творів,

аналізуючи супутні лексичні та граматичні перетворення, які перекладач використовує для відтворення іронічного ефекту [15, с. 273].

Нами був проведений порівняльний аналіз іронічних висловлювань на прикладі роману англійського письменника W.M. Thackeray “Vanity Fair” та його варіанту українською мовою у перекладі О. Сенюк.

Повний переклад із незначними лексичними чи граматичними перетвореннями використовується у тих випадках, коли це дозволяє не лише словесний, а й граматичний склад іронічного звороту в оригінальному тексті за умови збігу соціально-культурних асоціацій. Неважко перекласти іронію, яка в тексті виражається одним-двома словами (дієсловом, іменником, прикметником), які взяті в протилежному значенні, наприклад:

*“His valet made a fortune out of his wardrobe: his toiletable was covered with as many pomatums and essences as ever were employed by **an old beauty**: he had tried, in order to give himself a waist, every girth, stay, and waistband then invented”* [21, p. 17].

*«Його служник набув собі цілий статок на господаревому гардеробі, туалетний столик Джозефа був заставлений есенціями, ніби в якоїсь **літньої кокетки**, щоб мати талію, він випробував усі паски, корсети й бандажі, які тільки тоді існували»* [23, с. 44].

Фраза “*an old beauty*” сприймається у протилежному, іронічному значенні. У перекладі його відтворює його прямий аналог. Те саме можна сказати про випадки, коли іронія виражається риторичним запитанням [20, с. 390].

Як правило, такі випадки не представляють труднощів для перекладу і відтворюються подібним чином, наприклад

“I'm so delighted you like dear Amelia,” she said quite eagerly to Mr. Bullock after the dance”. She's engaged to my brother George; there's not much in her, but she's the best-natured and most unaffected young creature: at home

we're also fond of her". "Dear girl! Who can calculate the depth of affection expressed in that enthusiastic so?"[21, p. 73].

«Я така рада, що тобі припала до серця наша дорога Емілія, – схвилювано мовила вона містерові Буллоку після танцю. – Вона наречена мого брата Джорджа. Щоправда, в ній нема нічого особливого, зате вона така добра і наївна дівчина. В нас її всі так люблять! Люба дівчино! Хто міг би визначити з цього захопленого «так» глибину тієї любові?» [22, с. 134].

Спосіб розширення іронічного звороту, представленого в тексті оригіналу, використовується у тих випадках, коли потрібно зберегти лексикограматичну форму оригіналу, додавши до вислову компоненти, які ширше розкривають значення іронії, наприклад:

"What is there in a pair of pink cheeks and blue eyes forsooth!" [21, p. 72].

«Та й правда, що в тих рожевих щічках і блакитних очах такого гарного?» [23, с. 132].

Наступним способом перекладу іронії є антонімічний переклад, коли форма слова або фрази замінюється протилежною (позитивна – на негативну і навпаки):

"Although schoolmistresses' letters are to be trusted nor more nor less than churchyard epitaphs; yet, as it sometimes happens that a person departs this life who is really deserving of all the praises the stone cutter carves over his bones; who IS a good Christian, a good parent, child, wife, or husband; who actually DOES leave a disconsolate family to mourn his loss; so in academies of the male and female sex it occurs every now and then that the pupil is fully worthy of the praises bestowed by the disinterested instructor" [21, p. 6].

«Хоч свідченням шкільних виховательок можна вірити стільки ж, як цвинтарним епітафіям, часом трапляється, що небіжчик справді заслуговує на всі ті похвали, які витесав каменярь над його кістками, -- він

і добрий християнин, і добрий батько, добра дитина чи дружина, і дійсно-таки залишив невітшну родину, яка щиро його оплакує; так і в школах, чоловічих і жіночих, трапляється учень, що справді заслуговує на ті гарні слова, які щедро розсипає йому безсторонній учитель» [22, с. 26].

Аналіз наукових робіт з досліджуваної теми дозволив зробити висновок, що основна складність у перекладі іронії полягає у необхідності відтворення та засобів її вираження та збереженні іронічного ефекту в цілому.

2.2 Відтворення фразеологічних одиниць

Набагато складніше, коли іронія виражається у фразеологічних одиницях, оскільки проблема полягає як у відтворенні фактично стабільного обороту, так і в збереженні іронічного ефекту. Існує кілька способів відтворення фразеологічних одиниць: за допомогою повних або приблизних фразеологічних еквівалентів та нефразеологічного перекладу, що включає калькування, сам лексичний переклад та описовий переклад [20, с. 390]. Наприклад:

“But my kind reader will please to remember that this history has "Vanity Fair" for a title, and that Vanity Fair is a very vain, wicked, foolish place, full of all sorts of humbugs and falsenesses and pretensions” [21, p. 53].

«Та хай ласкавий читач не забуває, що наша повість у яскравих жовтих палітурках має заголовок «Ярмарок Суєти», а Ярмарок Суєти – дуже негарне, блазенське місце, де панує пиха, всіляке ошуканство, фальш і облуда» [22, с. 102].

Англійський фразеологізм *“vanity fair”* означає ярмарок марнославства (світ гонитви за грішми). В оригіналі це було взято в протилежному, іронічному розумінні. Перекладач використовувала

власний лексичний переклад ярмарку марнославства, що є загальноприйнятою технікою висловлення іронії як англійською, так і українською мовами.

У наступних прикладах перекладач застосував засіб калькування:

In Miss Jemima's eyes an autograph letter of her sister, Miss Pinkerton, was an object of as deep veneration as would have been a letter from a sovereign [21, p. 5].

«Кожен власноручний лист своєї сестри міс Джемайма шанувала так глибоко, наче то було послання коронованої особи» [22, с. 24];

“He was only good enough to be a fairy prince and oh, what magnanimity to stoop to such a humble Cinderella.” [21, p. 75],

«Його можна було зрівняти хіба з казковим принцом; о, який він великодушний, що спустився до скромної Попелюшки!» [23, с. 139].

Аналіз іронії в романі W.M. Thackeray “Vanity Fair” (1886) та у творі-перекладі А. Сенюк (1979) українською мовою доводить, що переклад іронії безпосередньо залежить від способу її вираження в оригіналі. Головною метою перекладу іронії є передача іронічного ефекту при збереженні засобів вираження іронії в перекладі.

Таким чином, переклад іронії в художній літературі рідко виділяється як окрема проблема в перекладознавчій літературі, незважаючи на особливі завдання, які він ставить перед перекладачем. Передача іронічних висловлювань вимагає правильної інтерпретації, яка передбачає виявлення і коректне декодування повідомлень, створених автором з іронічною інтенцією. У порівнянні з іншими фігурами мови, іронія не має специфічної словесної форми вираження, яка відрізняла б її від буквальною мови.

Таким чином, ми визначили кілька способів вираження іронії, що використовуються в процесі перекладу українською мовою, а саме: повний переклад, розширення іронічного обороту, антонімічний переклад, додавання компонентів змісту. Кожен із них слід розглянути на

прикладів із творів, аналізуючи супутні лексичні та граматичні перетворення, які перекладач використовує для відтворення іронічного ефекту.

Основна складність у перекладі іронії полягає у необхідності відтворення та засобів її вираження та збереженні іронічного ефекту в цілому. Набагато складніше, коли іронія виражається у фразеологічних одиницях, оскільки проблема полягає як у відтворенні фактично стабільного обороту, так і в збереженні іронічного ефекту. Існує кілька способів відтворення фразеологічних одиниць: за допомогою повних або приблизних фразеологічних еквівалентів та нефразеологічного перекладу, що включає калькування, сам лексичний переклад та описовий переклад.

Аналіз іронії в романі W.M. Thackeray "Vanity Fair" та у творі-перекладі А. Сенюк українською мовою доводить, що переклад іронії безпосередньо залежить від способу її вираження в оригіналі. Головною метою перекладу іронії є передача іронічного ефекту при збереженні засобів вираження іронії в перекладі.

ВИСНОВКИ

1. Варто зазначити, що згідно завдань роботи, ми уточнили зміст поняття іронії та типи іронії. Ми визначили, що іронія – дивовижний феномен, який представляє особливо величезний інтерес для дослідників різних наукових напрямків. Але, незважаючи на численні вивчення даного феномена в різних областях наукового знання, до сих пір не існує єдиного загальноприйнятого визначення для іронії. У філософії іронія являє собою категорію естетичну, до літературознавства – категорію комічного, в лінгвістичній концепції іронія являє собою емоційно-оцінний компонент з критично-глузливим відтінком значення.
2. Також було встановлено співвідношення іронії із суміжними явищами. Яка б теорія іронії не була взята за основу, безсумнівно даний феномен тісно пов'язаний з категорією оцінки. Іронія як емоційно-оцінна категорія, враховує особливості сприйняття і, будучи результатом когнітивної діяльності людини, має мовне вираження. Що стосується засобів актуалізації іронії, то варто відзначити їх широке різноманіття.
3. Виявили лінгвальні засоби реалізації іронії. Яскравим і найбільш частотним засобом актуалізації іронії на лексичному рівні є прикметники, які вже мають сему оцінковості або ж за значенням нейтральні, але набувають оціночне забарвлення в комунікативній ситуації.
4. Виокремили способи перекладу іронії. Переклад іронії в художній літературі рідко виділяється як окрема проблема в перекладознавчій літературі, незважаючи на особливі завдання, які він ставить перед перекладачем. Передача іронічних

висловлювань вимагає правильної інтерпретації, яка передбачає виявлення і коректне декодування повідомлень. У порівнянні з іншими фігурами мови, іронія не має специфічної словесної форми вираження.

Ми визначили кілька способів вираження іронії, що використовуються в процесі перекладу українською мовою, а саме: повний переклад, розширення іронічного обороту, антонімічний переклад, додавання компонентів змісту.

Основна складність у перекладі іронії полягає у необхідності відтворення засобів її вираження та збереженні іронічного ефекту в цілому. Набагато складніше, коли іронія виражається у фразеологічних одиницях, оскільки проблема полягає як у відтворенні фактично стабільного обороту, так і в збереженні іронічного ефекту. Існує кілька способів відтворення фразеологічних одиниць: за допомогою повних або приблизних фразеологічних еквівалентів та нефразеологічного перекладу, що включає калькування, сам лексичний переклад та описовий переклад.

Порівняльний аналіз іронічних висловлювань в англійському романі "Vanity Fair" та у творі-перекладі українською мовою доводить, що переклад іронії безпосередньо залежить від способу її вираження в оригіналі. Головною метою перекладу іронії є передача іронічного ефекту при збереженні засобів вираження іронії в перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. М.: Изд-во Просвещение, 1990. 300 с.
2. Артемова А. Ф. Механизм создания комического в английской фразеологии. Автореф. дис... канд. филол. наук. URL: <https://www.pgu.ru/upload/iblock/d60/p50012.pdf>
3. Балли Ш. Французская стилистика. М.: УРСС, 2003. 394 с.
4. Баранов А.Н. Семантика фразеологизмов: иерархия или сеть? Материалы международной конференции «Диалог-2010». URL: <http://www.dialog21.ru/dialog2010/materials/html/5.htm>
5. Боров Ю.Б. О комическом. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Borev/_04.php
6. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. М.: Прогресс, 1984. 400 с.
7. Дземидок Б. О комическом. URL: <https://www.twirpx.com/file/482687/>
8. Ермакова О.П. Ирония и её роль в жизни языка. Калуга: Изд-во КГПУ, 2005. 202 с.
9. Казакова Т.А. Практические основы перевода. ENGLISH<=>RUSSIAN. Серия: Изучаем иностранные языки. СПб.: «Издательство союз», 2001. 320 с.

10. Каменская Ю.В. Ирония как компонент идиостиля А.П. Чехова: дисс. ... канд. филол. Наук. Саратов, 2001. 156 с.
11. Котюрова И.А. Лингвокогнитивный аспект иронических высказываний в современной немецкой публицистике: автореф. дис.... канд. филол. наук. С.Пб. 2010. 25 с.
12. Лакина Н.Ю. Глагол как структурно-семантический центр высказывания // Филологические науки. Вопросы теории и практики. № 2 (20). Тамбов: Грамота, 2013. С. 119–123.
13. Лимарева Т. Ф. Функционально-семантическая сущность иронии. Автореф. дис... канд. филол. наук. Краснодар, 1997. 19 с.
14. Ломоносов М.В. Полное собрание сочинений. URL: <https://runivers.ru/lib/book6882/>
15. Мороховский А.Н., Воробьева О.П. Стилистика английского языка. 272 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/755696/>
16. Палкевич О.Я. Языковой портрет феномена иронии на материалах современного немецкого языка: дис.... канд. филол. наук. М., 2001. 156 с.
17. Петрова О.Г. Ирония как способ создания образов персонажей в идиостилях Ч.Диккенса и У. Теккерея // Филология. Искусствоведение. Вестник Челябинского государственного университета, 2009. № 34. С. 73-77.
18. Походня С.И. Языковые виды и средства реализации иронии. Киев: Наукова думка, 1989. 128 с.
19. Смирнова С.И. Реализация иронии в констатирующих текстах «описание» и «повествование» (на материале русскоязычного текста поэмы Н.В. Гоголя «Мёртвые души» и англоязычного текста романа Ч. Диккенса «Домби и сын»): дис....канд. филол. Наук. Улан-Удэ, 2014. 215 с.

- 20.Циркунова І.В. Відтворення іронії в перекладі з іспанської на українську мову // Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка. С. 385–391.

Джерела ілюстративного матеріалу

- 21.Thackeray W.M. Vanity Fair. London: SMITH, ELDER & CO. 1886. 450.
- 22.Теккерей В. Ярмарок Суєти: Роман (кн. I) / Перекл. з англ. О. Сенюк; Передм. К. Шахової. К.: Дніпро,1979. 405 с. (Вершини світового письменства).
- 23.Теккерей В. Ярмарок Суєти. Роман. Кн. 2/ Перекл. з англ. О. Сенюк. К.: Дніпро,1979. 382 с. (Вершини світового письменства).